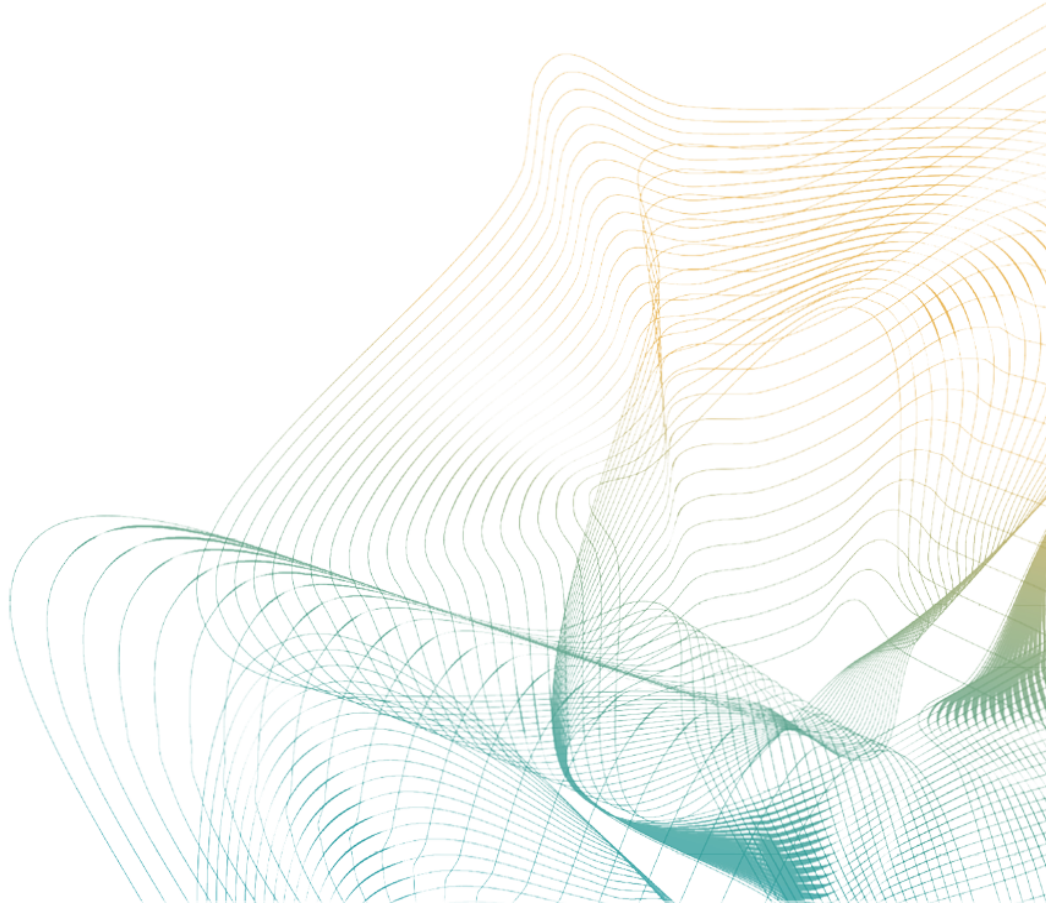

Finansal Hesaplar Raporu

2017-III

Özet

Sektörlerin finansal bilançolarındaki gelişmelere göre; 2017 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla Türkiye ekonomisi net borçlu pozisyonunu sürdürürken, hanehalkı ve dünyanın geri kalanı finansman sağlayan iki ana sektör olmuştur. En borçlu sektör, finansal olmayan kuruluşlar olarak gözlenmiş ve bunu genel yönetim sektörü izlemiştir.

Sektörlerde gerçekleşen net finansal işlemlerin GSYH'ye oranı incelendiğinde, 2017 yılı birinci çeyreklik döneminden itibaren net borç alan konumunda olan yurtiçi ekonomi, 2017 yılı üçüncü çeyreğinde net borçlanmasındaki azalış ile dengede bir pozisyona ulaşmıştır.

Hanehalkı ve finansal olmayan kuruluşların borçluluk oranları çeşitli ülkelerle karşılaştırıldığında, hanehalkı borçluluğunun en düşük düzeyde olduğu, finansal olmayan kuruluşların ise borçluluk düzeyi düşük ülkeler arasında yer aldığı görülmüştür.

İçindekiler

1	DEĞERLENDİRMELER	4
2	HANEHALKI	8
3	FİNANSAL OLMAYAN KURULUŞLAR	10
4	YERLEŞİK SEKTÖRLERİN TOPLAM BORCU	12

1. Değerlendirmeler

2017 yılı üçüncü çeyreğinde Türkiye ekonomisinin toplam finansal varlıkları 10.526 milyar TL, yükümlülükleri ise 12.057 milyar TL düzeyine ulaşarak, dünyanın geri kalanına 1.532 milyar TL'lik net yükümlülük yaratılmıştır. Dolayısıyla, dünyanın geri kalanı ve hanehalkı, yurtdışı ekonominin finansmanına en büyük katkısı sağlayan sektörler olmuştur (Tablo 1).

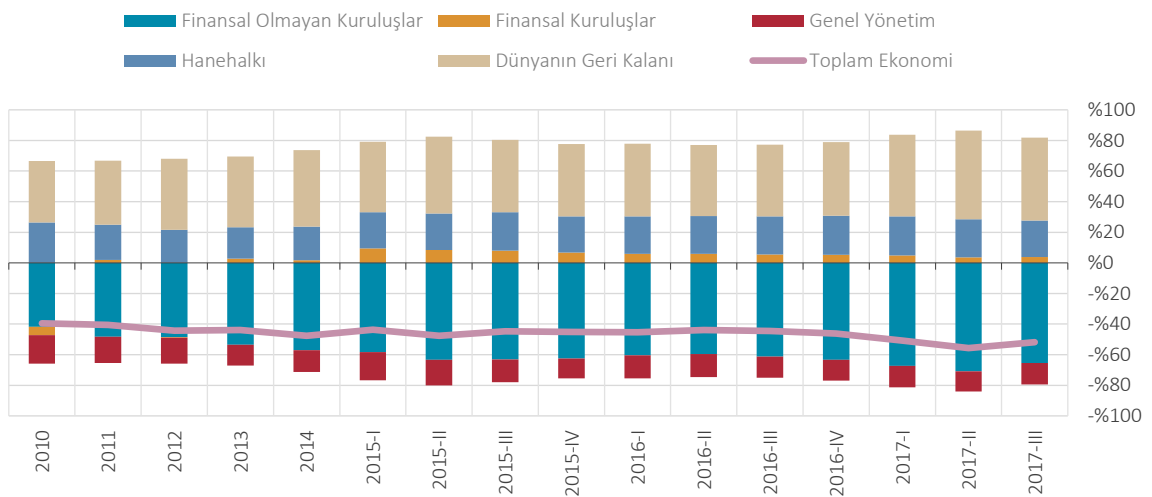
Tablo 1: Net Finansal Değerin Sektörler İtibarıyla Dağılımı (2017 III.Çeyrek, Milyar TL)^{1,2}

	Toplam Ekonomi	Finansal Olmayan Kuruluşlar	TCMB	Diğer Parasal ve Finansal Kuruluşlar	Sigorta Şirketleri ve Emeklilik Fonları	Finansal Araçlar ve Yardımcılar	Genel Yönetim	Hanehalkı	Dünyanın Geri Kalanı
Finansal Varlıklar	10.526	4.608	601	2.993	163	239	656	1.266	769
Yükümlülükler	12.057	6.546	580	2.912	170	218	1.068	564	2.374
Net Finansal Değer	-1.532	-1.938	21	81	-8	22	-412	703	1.605

Kaynak: TCMB.

2010 yılından 2017 yılı üçüncü çeyreğine kadar olan dönemde, yurtdışı ekonominin sektörler itibarıyla finansal bilançoları incelendiğinde, hanehalkı ve dünyanın geri kalanının finansal fazla vererek diğer sektörlerden alacaklı; finansal olmayan kuruluşlar ve genel yönetimin ise finansal açık vererek diğer sektörlerle borçlu pozisyonda olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan, üstlendikleri finansal aracılık rolü gereği finansal kuruluşlar sektörü dengedeki pozisyonunu koruyarak sifıra yakın bir net finansal değer yaratmıştır (Grafik 1).

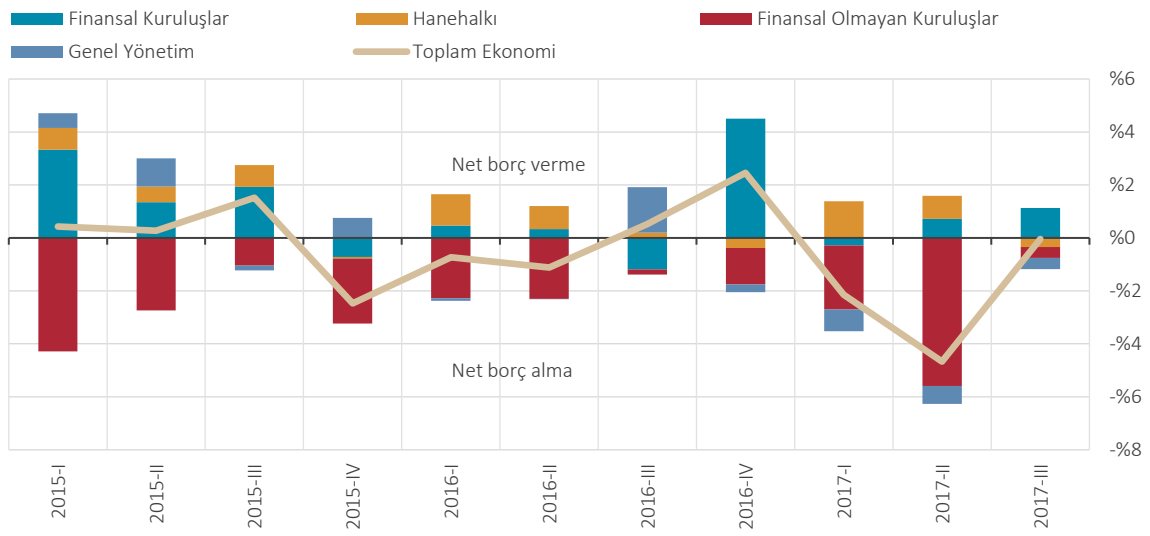
Grafik 1: Net Finansal Değerin GSYH'ye Oranı, Sektörler İtibarıyla (%)²

Kaynak: TCMB, TÜİK.

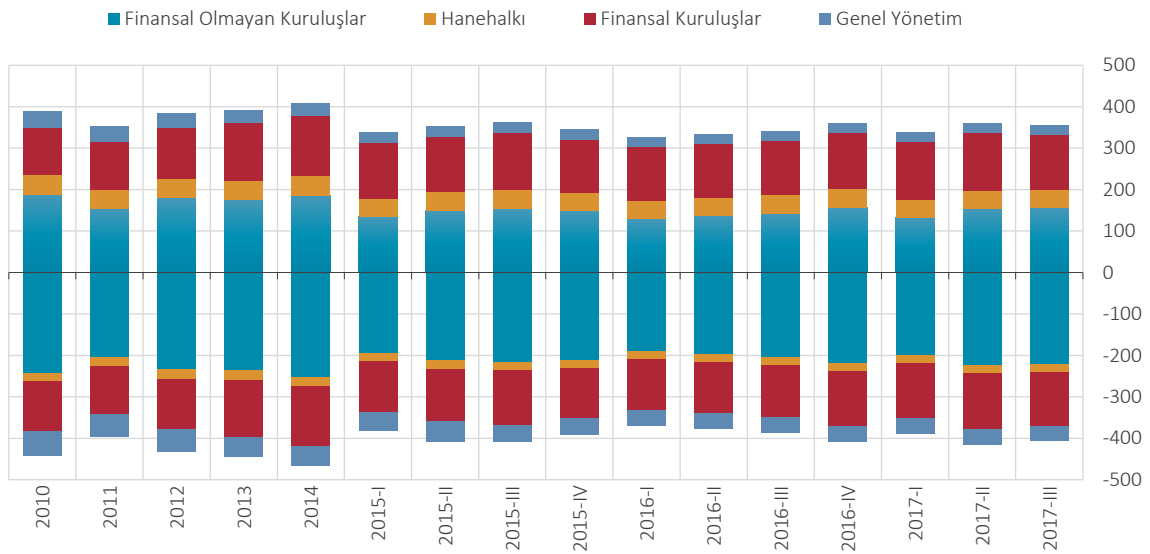
¹ Metodoloji gereği, parasal altının karşı sektörü bulunmadığı için toplam yurtdışı ekonominin net finansal değeri ile dünyanın geri kalanının net finansal değeri arasında söz konusu tutar kadar fark olmaktadır. Dünyanın geri kalanı, Uluslararası Yatırım Pozisyonu İstatistikleri ile uyumlu olacak şekilde, yurtdışı yerleşiklik ilkesi çerçevesinde raporlanmıştır.

² Hanehalkı sektörü, hanehalkına hizmet veren kar amacı olmayan kuruluşları da kapsamaktadır.

Grafik 2: Net Borç Verme\ Borç Alma, GSYH'ye Oran, Sektörler İtibarıyla (%)²

Kaynak: TCMB, TÜİK.

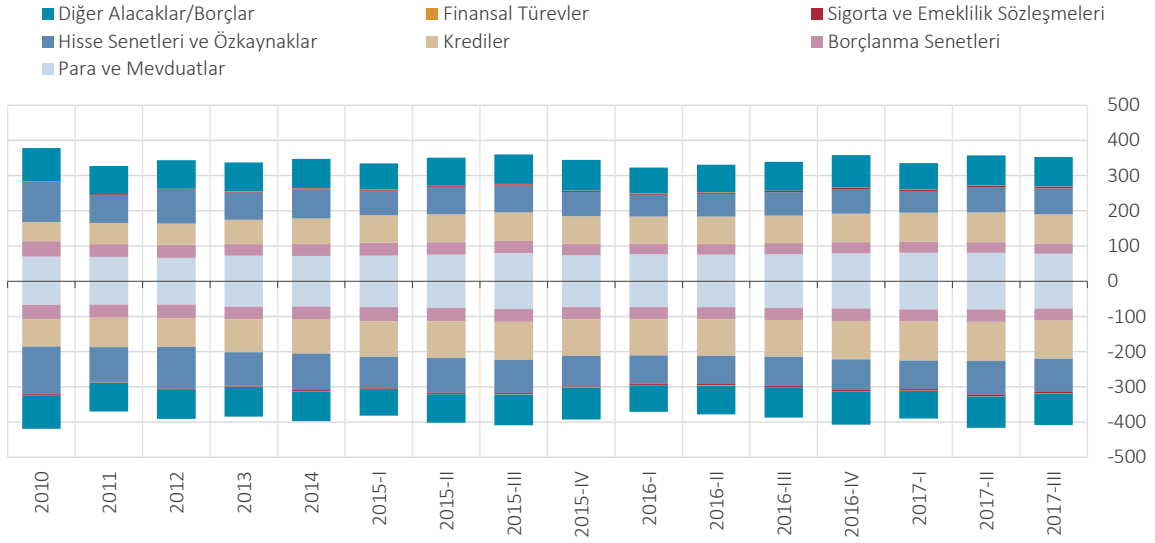
Sektörlerde gerçekleşen net finansal işlemler incelendiğinde, 2017 yılı birinci çeyreklik döneminden itibaren net borçlu konumunda olan yurtiçi ekonomi, 2017 yılı üçüncü çeyreğinde net borçlanmasındaki azalış ile dengede bir pozisyona ulaşmıştır (Grafik 2).

Grafik 3: Sektörler İtibarıyla Finansal Varlık ve Yükümlülüklerin GSYH'ye Oranı (%)²

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Sektörlerin son dönem itibarıyla finansal varlık ve yükümlülük dağılımı incelendiğinde; finansal olmayan kuruluşların yükümlülük ve varlık tarafında en büyük sektör olduğu, bunu finansal kuruluşların izlediği görülmektedir (Grafik 3).

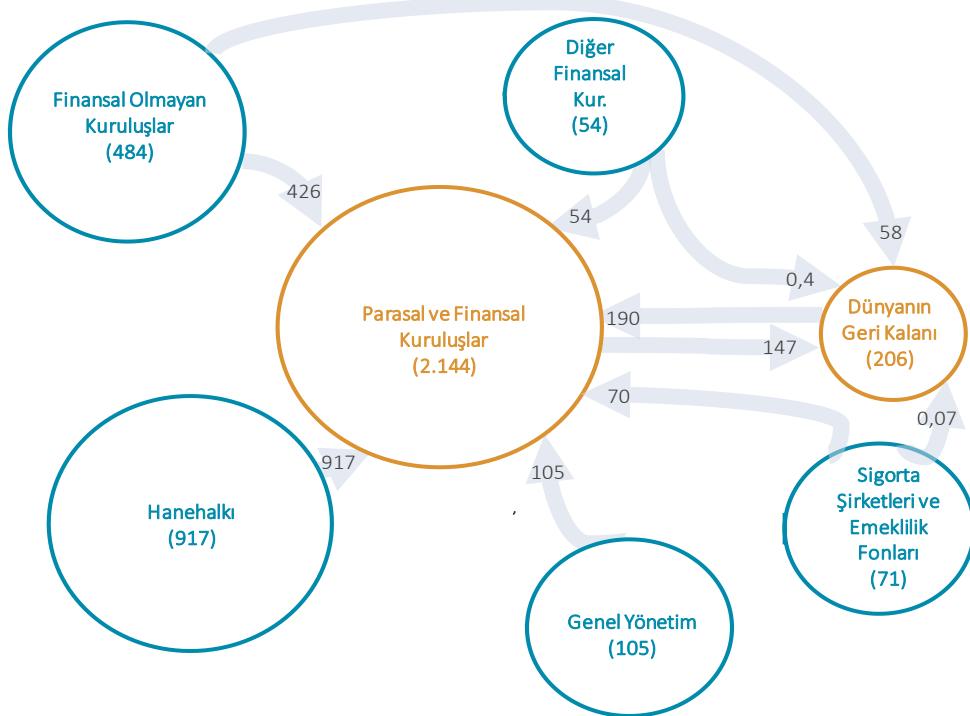
Grafik 4: Finansal Araç Dağılımı-Toplam Ekonomi, GSYH'ye Oranı* (%)

Kaynak: TCMB, TÜİK.

(*)Parasal altın ve SDR dâhil edilmemiştir.

2017 üçüncü çeyrek itibarıyla, finansal araç dağılımında varlıklarda krediler ve diğer alacaklar, yükümlülüklerde ise sırasıyla krediler, hisse senedi ve özkaynaklar kalemleri en ağırlıklı araçlar olarak gözlenmektedir (Grafik 4).

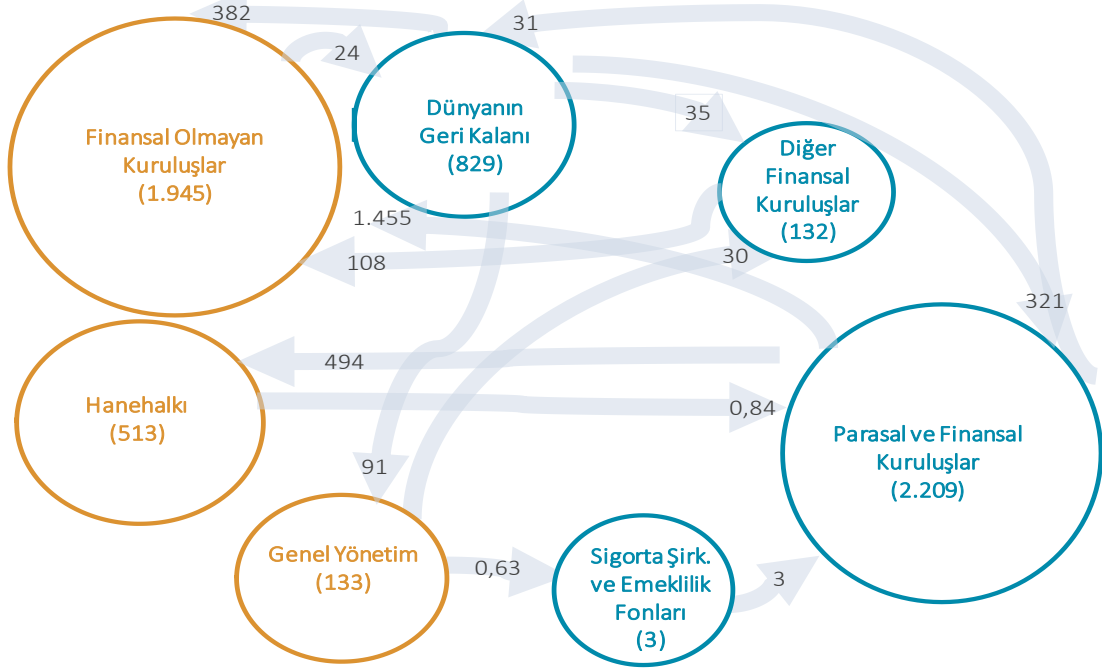
Şema 1: Mevduat, Kimden-Kime Şeması (2017 III. Çeyrek, Milyar TL)^{2, 3}

Kaynak: TCMB

³ Sarı mevduat kabul eden, mavi mevduat açan sektörleri göstermektedir.

Yurtiçi ve yurtdışı sektörlerce açılan toplam 2.350 milyar TL'lik mevduatın 2.144 TL'lik kısmı parasal ve finansal kuruluşlar, 206 milyar TL'lik kısmı ise dünyanın geri kalanı tarafından kabul edilmiştir. Parasal ve finansal kuruluşlarda açılan mevduatların büyük bölümü hanehalkı (917 milyar TL) ve finansal olmayan kuruluşlara (426 milyar TL) aittir. Dünyanın geri kalanı tarafından kabul edilen mevduatların önemli bir bölümü (147 milyar TL) parasal ve finansal kuruluşlar tarafından açılmıştır (Şema 1).

Şema 2: Krediler, Kimden-Kime Şeması (2017 III. Çeyrek, Milyar TL)^{2, 4}

Kaynak: TCMB

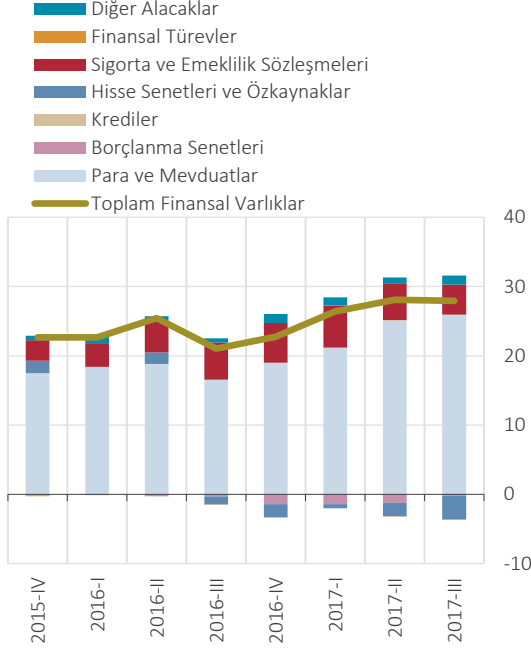
Kredilerin kimden-kime matrisleri incelendiğinde 2017 yılı üçüncü çeyreklik döneminde en büyük bağlantı finansal olmayan kuruluşlar ile parasal ve finansal kuruluşlar arasında gerçekleşmiştir. Parasal ve finansal kuruluşlar toplamda 2.209 milyar TL tutarında kredi kullanmış, bunun 1.455 milyar TL'lik kısmını finansal olmayan kuruluşlara ve 494 milyar TL'lik kısmını hanehalkına vermiştir. Dünyanın geri kalanından 829 milyar TL'lik kredi kullanılmış, bunun 382 milyar TL'lik kısmını finansal olmayan kuruluşlar, 321 milyar TL'lik kısmını parasal ve finansal kuruluşlar kullanmıştır (Şema 2).

⁴ Sarı kredi kullanan, mavi kredi kullandıran sektörleri, oklarda ifade edilen tutarlar ise kullanılan/kullandırılan en büyük kredi tutarlarını göstermektedir.

2. Hanehalkı

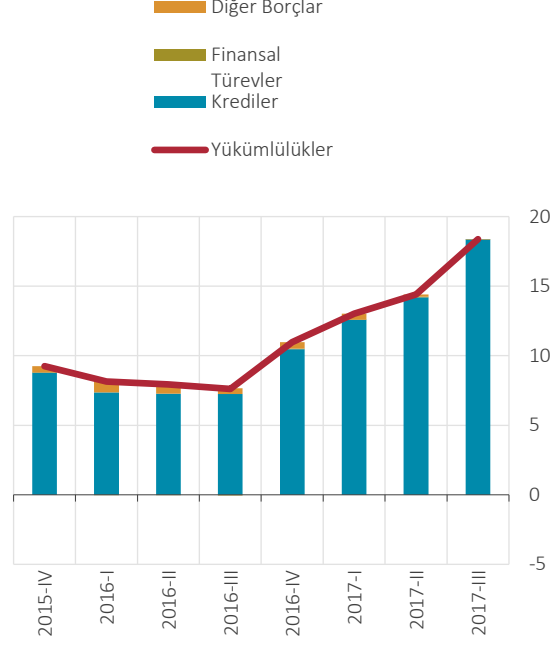
Hanehalkı finansal varlık ve yükümlülükleri 2017 yılı üçüncü çeyreklik döneminde bir önceki döneme göre yatay seyretmiş, varlıklardaki artışta mevduatlardaki işlemler etkili olurken, yükümlülüklerdeki artışın büyük oranda kredi işlemlerinden kaynaklandığı gözlenmiştir (Grafik 5 ve 6).

Grafik 5: Finansal Varlıklar (İşlem, 4 Çeyreklik Hareketli Ortalama, Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

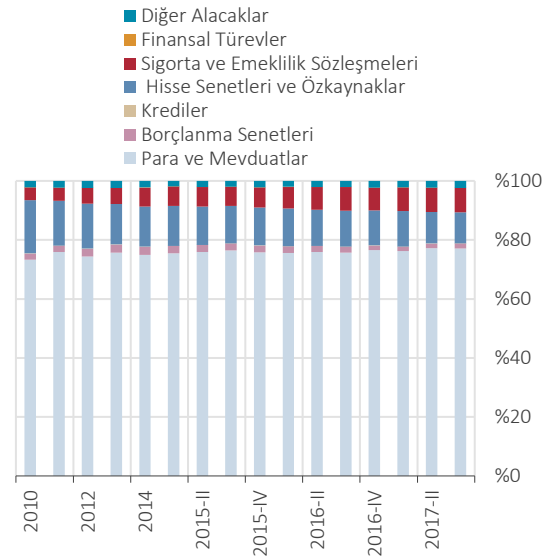
Grafik 6: Yükümlülükler (İşlem, 4 Çeyreklik Hareketli Ortalama, Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

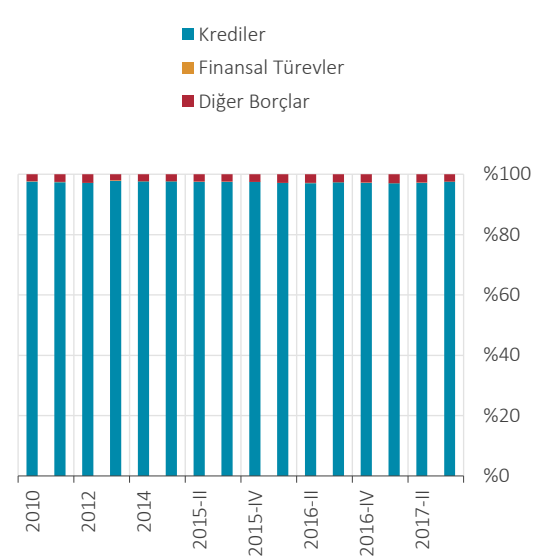
Hanehalkı finansal varlıklarında en temel araç yaklaşık yüzde 77'ler dolayındaki payı ile mevduatlar olup, bunu hisse senetleri ve özkaynaklar izlemektedir. Veri dönemi boyunca, hisse senedi ve özkaynakların toplam finansal yatırımlardaki payı azalırken, mevduatların payı yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 7). Yükümlülükleri incelediğimizde; tamamına yakınının kredilerden oluştuğu görülmektedir (Grafik 8).

Grafik 7: Finansal Varlıkların Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB.

Grafik 8: Yükümlülüklerin Araç Dağılımı (%)

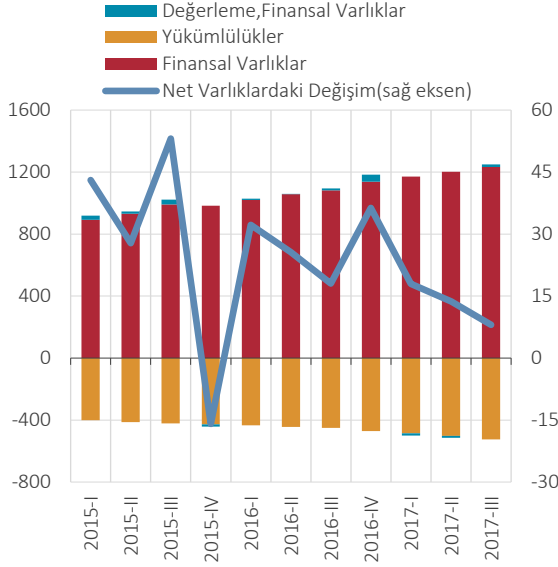

Kaynak: TCMB.

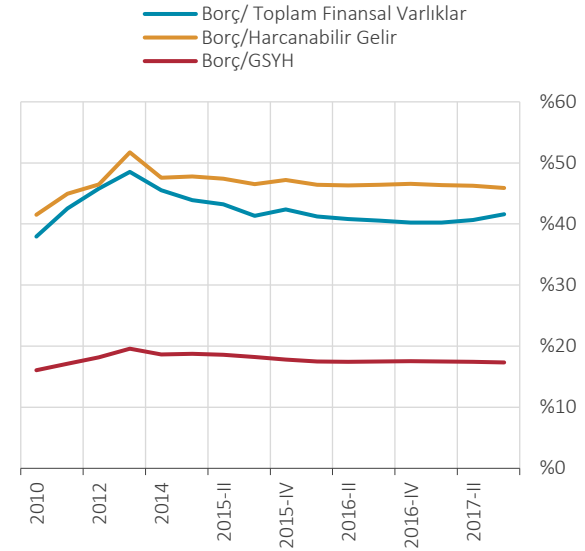
Hanehalkı net finansal değeri 2017 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 8 milyar TL'lik artış göstermiştir (Grafik 9). Hanehalkı borçluluğuna ilişkin göstergelere bakıldığında; hanehalkı borcunun GSYH'ye oranı yüzde 17 civarındaki seyrini korumuş, borcun harcanabilir gelire oranı ile toplam finansal varlıklara oranı 2017 yılının üçüncü çeyreğinde yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 10).

Grafik 9: Hanehalkı Net Varlık Değişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

Grafik 10: Hanehalkı Borcu* (%)

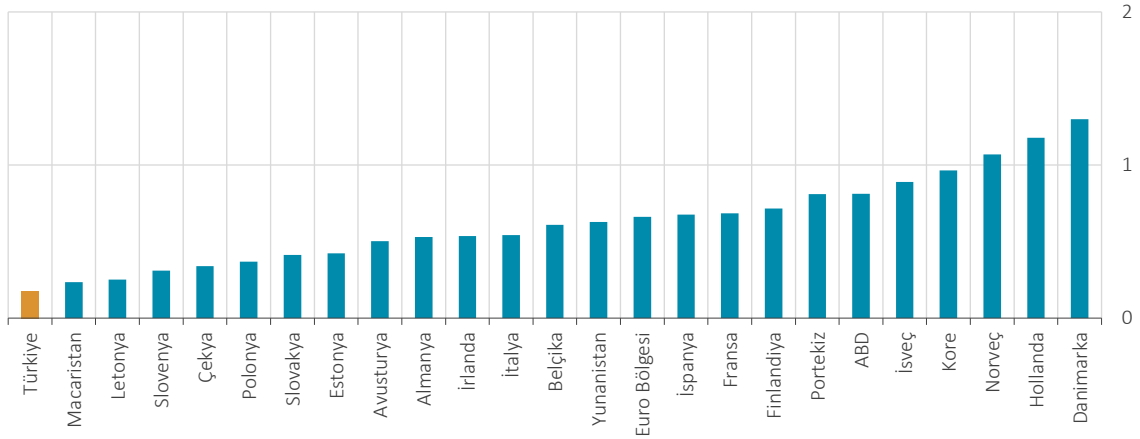

Kaynak: TCMB, TÜİK.

*Hanehalkı borcu kredi kaleminden oluşmaktadır.

Hanehalkı yükümlülüklerinin GSYH'ye oranına bakıldığında; 2017 yılının üçüncü çeyreğinde Türkiye'nin karşılaştırma yapılan ülkeler arasında borçluluk düzeyi en düşük ülke olduğu görülmektedir (Grafik 11).

Grafik 11: Hanehalkı Yükümlülükleri/GSYH, Karşılaştırma*

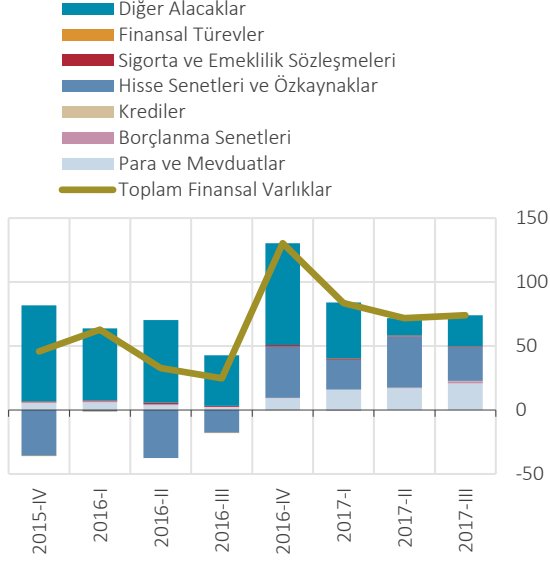
Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*)Diğer ülke verileri 2017 II. çeyrek itibarıyla.

3. Finansal Olmayan Kuruluşlar

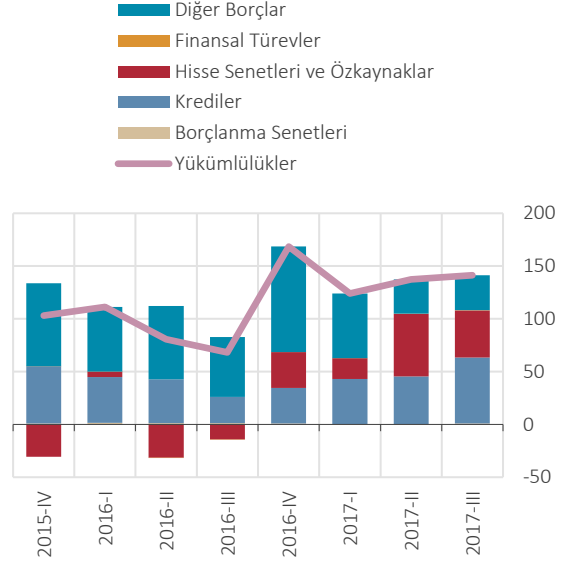
Finansal olmayan kuruluşların finansal varlık ve yükümlülüklerinin 2017 yılı üçüncü çeyreğinde, bir önceki döneme göre bir miktar artış gösterdiği ve bu artışın büyük ölçüde diğer alacaklar/borçlar kalemindeki artıştan kaynaklandığı gözlenmektedir (Grafik 12 ve 13).

Grafik 12: Finansal Varlık (İşlem,4 Çeyreklik Hareketli Ortalama, Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

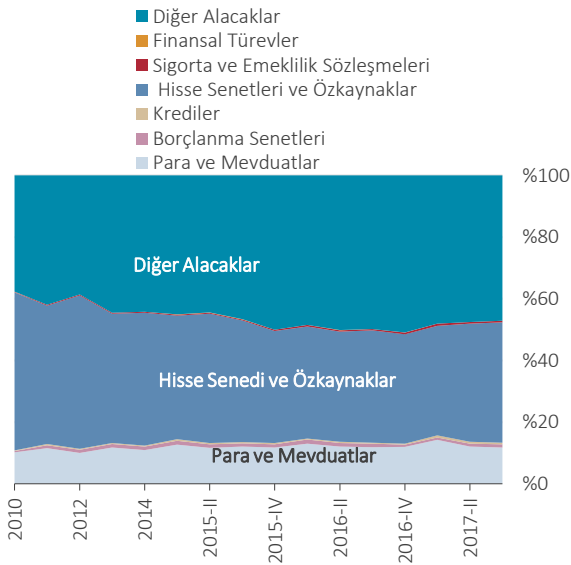
Grafik 13: Yükümlülükler (İşlem,4 Çeyreklik Hareketli Ortalama, Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

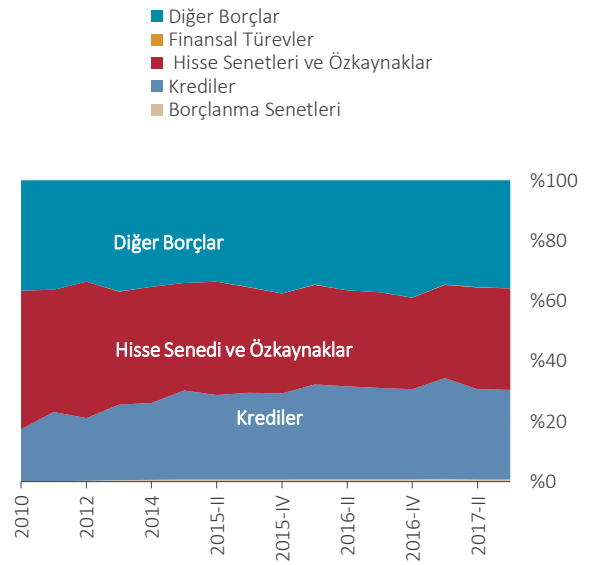
2017 yılı üçüncü çeyreklik döneminde, finansal olmayan kuruluşların varlık tarafındaki en önemli kalemini; ticari kredi ve avanslar ile diğer kalemlerin toplamından oluşan diğer alacaklar (yüzde 47) oluşturmaktadır. Hisse senetleri ve özkaynakların payı yüzde 39, para ve mevduatların payı ise yüzde 12 olmuştur (Grafik 14). Yükümlülük tarafında ise hisse senetleri ve özkaynak ihracı yoluyla yapılan finansmanın toplam yükümlülükler içindeki payı yüzde 34, diğer borçların oranı yüzde 36, kullanılan kredilerin payı ise yüzde 30 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 15).

Grafik 14: Finansal Varlıkların Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB.

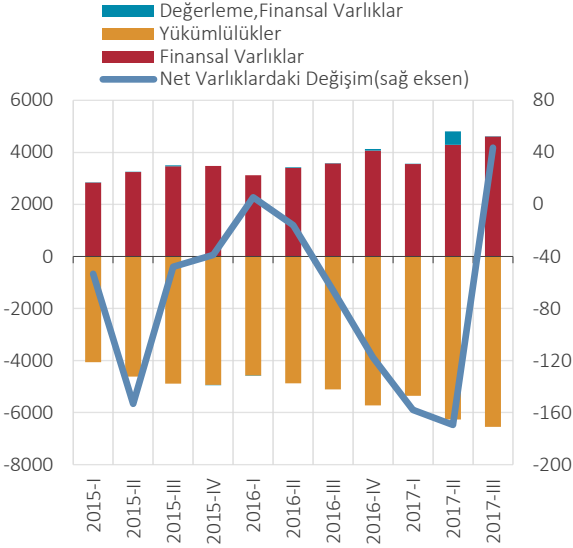
Grafik 15: Yükümlülüklerin Araç Dağılımı (%)

Kaynak: TCMB.

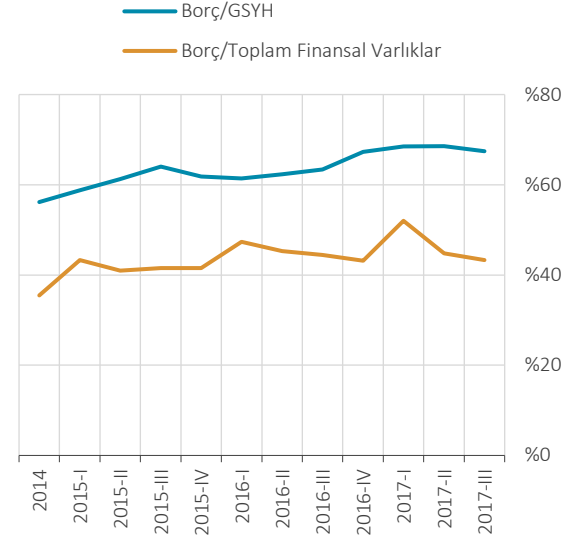
Finansal olmayan kuruluşların net varlıkları 2017 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre 44 milyar TL artmıştır (Grafik 16). Finansal olmayan kuruluşların borçlarının GSYH'ye oranı 2017 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 67 seviyesinde gerçekleşirken, borçların toplam finansal varlıklara oranı azalmıştır (Grafik 17).

Grafik 16: Finansal Olmayan Kuruluşlar Net Varlık Değişimi (Milyar TL)

Kaynak: TCMB.

Grafik 17: Finansal Olmayan Kuruluşların Borcu * (%)

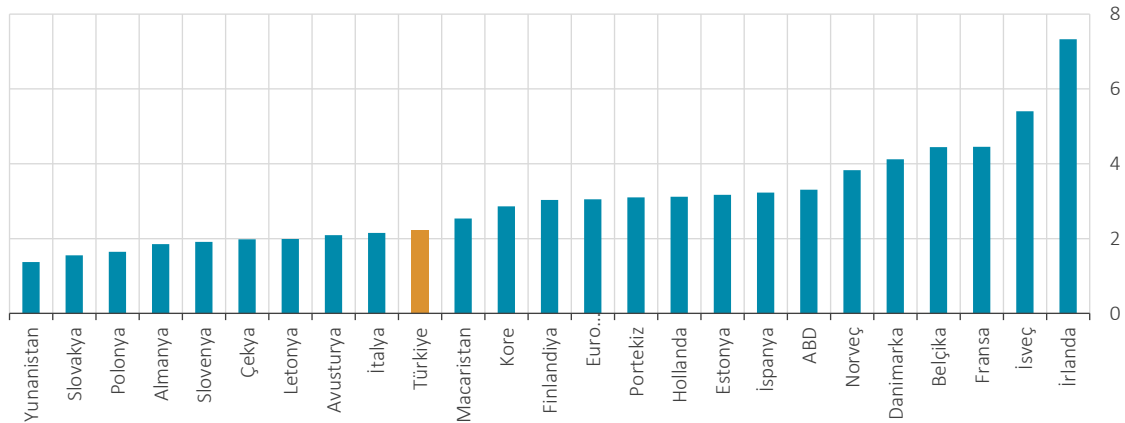

Kaynak: TCMB, TÜİK.

(*) Borçlar; krediler ve borçlanma senetlerinden oluşmaktadır

Finansal olmayan kuruluşların yükümlülüklerinin GSYH'ye oranları çeşitli ülkelerle karşılaştırıldığında; 2017 yılı üçüncü çeyreğinde, Türkiye'nin borçluluk düzeyi düşük ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir (Grafik 18).

Grafik 18: Finansal Olmayan Kuruluşların Yükümlülükleri / GSYH, Karşılaştırma (*)

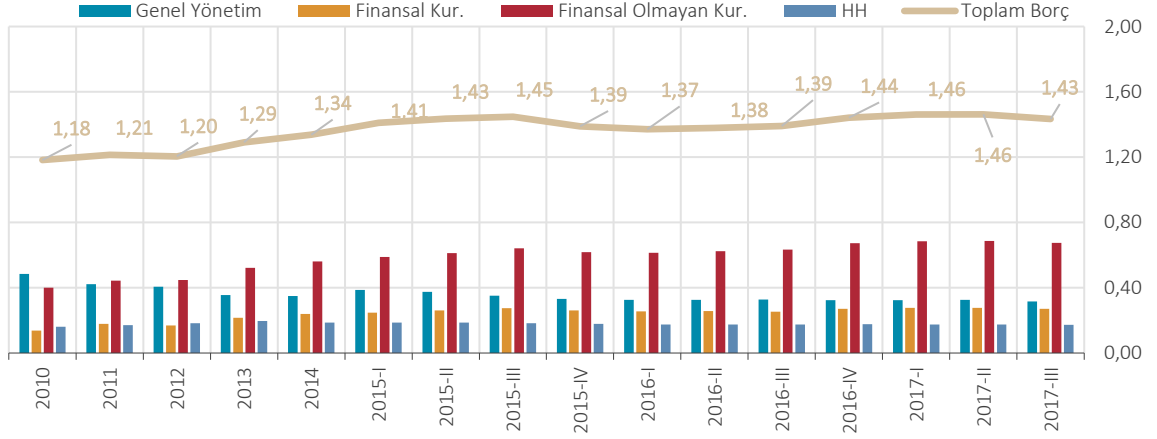
Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*) Diğer ülke verileri 2017 II. çeyrek itibarıdır.

4. Yerleşik Sektörlerin Toplam Borcu

Yurtiçinde yerleşik sektörlerin kullandıkları krediler ve ihraç ettikleri borçlanma senetlerinin toplamından oluşan, finansal hesaplar tanımlı toplam borcun GSYH'ye oranında, 2017 üçüncü çeyreğinde bir önceki döneme göre düşüş gerçekleşmiştir (Grafik 19).

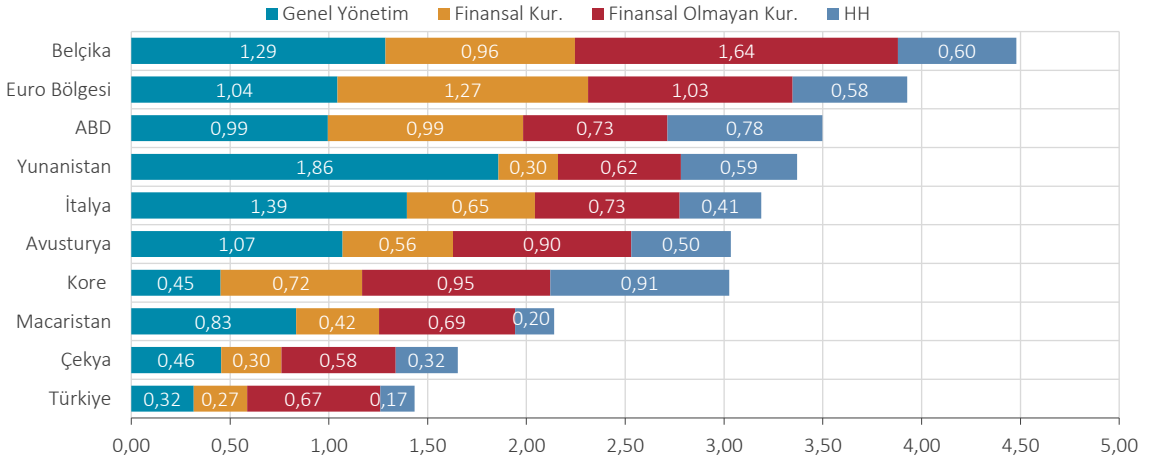
Grafik 19: Sektörlerin Toplam Borcu/GSYH²

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Söz konusu borçluluk oranı diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında; 2017 yılı üçüncü çeyreklik döneminde Türkiye'de yerleşik sektörlerin toplam borcunun düşük seviyede gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 20).

Grafik 20: Borç/GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla (2017 III. Çeyrek)*²

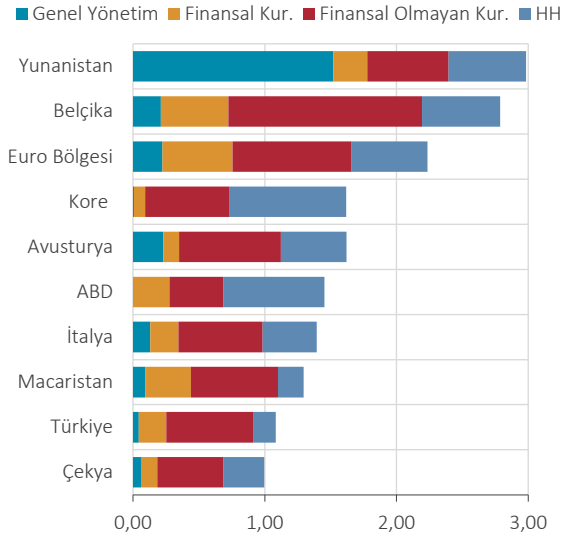

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*)Diğer ülke verileri 2017 II. çeyrek itibarıyla.

Borçluluk oranının finansal araçlar itibarıyla ülke karşılaştırması yapıldığında; 2017 yılı üçüncü çeyreklik döneminde Türkiye'nin kredi/GSYH ve borçlanma senetleri/GSYH oranı açısından düşük seviyede yer aldığı görülmektedir. Kredi borçluluk oranında en büyük sektör GSYH'nın yüzde 66'sı ile finansal olmayan kuruluşlar olurken, borçlanma senetlerinde yüzde 27 ile genel yönetim önde gelen sektör olmuştur (Grafik 21 ve 22).

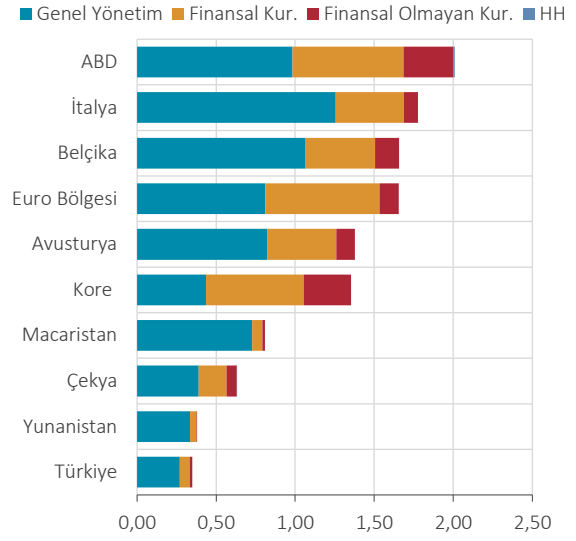
Grafik 21: Kredi/GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla (2017 III. Çeyrek)*²

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*)Diğer ülke verileri 2017 II. çeyrek itibarıdır.

Grafik 22: Borçlanma Sen./GSYH Ülke Karşılaştırması, Sektörler İtibarıyla (2017 III. Çeyrek)*²

Kaynak: TCMB, TÜİK, OECD.

(*)Diğer ülke verileri 2017 II. çeyrek itibarıdır.